

Котлова Л., Неводнича І. Інклюзивні освітні практики у закладах вищої освіти крізь призму компетентнісного підходу. *Тези доповідей I-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інклюзія у вищій школі: виклики, практика, перспективи»*. Львів: Львівський національний університет Івана Франка, 2026. С. 28-30.

Секція 1. Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти у закладах вищої освіти

*Котлова Л.О.,
завідувачка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
Кандидат психологічних наук, доцент,
Неводнича І.О.,
асистент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
Житомир, Україна*

Інклюзивні освітні практики у закладах вищої освіти крізь призму компетентнісного підходу

Сучасні трансформації системи вищої освіти зумовлюють необхідність упровадження інклюзивних підходів, спрямованих на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх категорій здобувачів, зокрема осіб з особливими освітніми потребами. Як зазначається в міжнародних і національних документах, інклюзія у вищій освіті є важливою умовою реалізації прав людини та соціальної справедливості (UNESCO, 2017; Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю) [9].

Водночас провідною методологічною основою модернізації вищої освіти виступає компетентнісний підхід, який орієнтує освітній процес на формування здатності здобувачів освіти застосовувати набуті знання, уміння та навички у професійній і соціальній діяльності (Зязюн, 2011; Хуторський, 2003). У цьому контексті актуальним є аналіз інклюзивних освітніх практик у ЗВО крізь призму компетентнісного підходу [1; 4].

Компетентнісний підхід у вищій освіті розглядається як система принципів проєктування змісту навчання, результатів освіти та методів оцінювання, що

спрямовані на формування ключових і професійних компетентностей здобувачів (Болонський процес, 2015). За О. Хуторським, компетентність є інтегративною характеристикою особистості, що поєднує знання, досвід, цінності та здатність до діяльності (Хуторський, 2003) [4].

У контексті інклюзивної освіти компетентнісний підхід тісно пов'язаний з ідеями особистісно орієнтованого навчання, універсального дизайну навчання (Universal Design for Learning - UDL) та гуманістичної педагогіки (Meyer, Rose, Gordon, 2014). Застосування UDL у вищій школі дозволяє створювати гнучке освітнє середовище, у якому різні здобувачі можуть досягати однакових результатів навчання різними шляхами [8].

Наукові дослідження свідчать, що ефективні інклюзивні освітні практики у ЗВО ґрунтуються на поєднанні організаційної доступності, педагогічної гнучкості та психолого-педагогічної підтримки здобувачів освіти (Ainscow, 2020; Колупаєва, 2019) [5; 3].

Крізь призму компетентнісного підходу інклюзивні практики реалізуються через:

- адаптацію та модифікацію освітніх програм, що забезпечує досягнення результатів навчання з урахуванням індивідуальних освітніх потреб без зниження академічних стандартів (Колупаєва, Таранченко, 2016) [3];
- використання активних та інтерактивних методів навчання, які сприяють формуванню професійних, комунікативних і соціальних компетентностей (Biggs, Tang, 2011) [6];
- створення інклюзивного освітнього середовища, спрямованого на розвиток автономності, відповідальності та здатності до співпраці у студентів з різними освітніми можливостями (UNESCO, 2017) [9].

Дослідження зарубіжних науковців підтверджують, що компетентісно орієнтовані інклюзивні практики позитивно впливають не лише на академічні результати студентів з ООП, а й на формування інклюзивної культури всієї академічної спільноти (Florian, 2015) [7].

Ключовою фігурою впровадження інклюзивних практик у ЗВО є викладач, який має володіти інклюзивною, педагогічною та методичною компетентностями. Як зазначає Л. Флоріан, саме професійна готовність викладача до роботи з різноманітністю студентів визначає ефективність інклюзії у вищій освіті (Florian, 2015) [7].

Компетентнісний підхід висуває до викладача вимоги щодо:

- здатності до диференціації навчання;
- застосування гнучких форм оцінювання;
- міждисциплінарної взаємодії з фахівцями психолого-педагогічного супроводу (Колупаєва, 2019) [2].

Отже, інклюзивні освітні практики у закладах вищої освіти крізь призму компетентнісного підходу розглядаються як цілісна система, спрямована на формування професійно й соціально компетентної особистості. Поєднання інклюзивної парадигми та компетентнісної орієнтації навчання відповідає сучасним європейським тенденціям розвитку вищої освіти та сприяє підвищенню її якості й доступності.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в емпіричному аналізі ефективності конкретних інклюзивних практик у ЗВО та розробленні моделей формування інклюзивної компетентності викладачів.

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. К.: Самміт-Книга, 2019.
3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії. К., 2016.
4. Хуторський О. В. Ключові компетентності як компонент особистісно орієнтованої освіти. *Педагогіка*. 2003.
5. Ainscow M. Promoting inclusion and equity in education. London: Routledge, 2020.

6. Biggs J., Tang C. Teaching for Quality Learning at University. McGraw-Hill, 2011.
7. Florian L. Inclusive pedagogy: A transformative approach to individual differences. Edinburgh: University of Edinburgh, 2015.
8. Meyer A., Rose D., Gordon D. Universal Design for Learning: Theory and Practice. CAST, 2014.
9. UNESCO. A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. Paris, 2017.